

DE REDACTIE PRIVAAT

„De redactie van het Tijdschrift voor Privaatrecht acht het nuttig hierna de mededeling te publiceren van de Vlaamse Juristenvereniging naar aanleiding van de onrust in België m.b.t. de werking van het gerecht.”

PERSMEDEDELING VAN DE VLAAMSE JURISTENVERENIGING

In het debat dat thans over justitie wordt gevoerd wil de Vlaamse Juristenvereniging haar maatschappelijke verantwoordelijkheid opnemen.

Hierbij herinnert zij er terloops aan dat zij sinds haar wederoprichting in 1965 heeft geijverd voor:

Eigentijdse rechtsstructuren (manifest 1968).

Een betere werking van de instellingen in een parlementaire democratie (manifest 1985), manifest dat ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de Vereniging aan Zijne Majesteit Koning Boudewijn werd overhandigd.

Depolitisering van de ambtenarij en van de magistratuur (manifest Mechelen 1991).

Nieuwe visie op recht en gerecht (memorandum maart 1996) dat aan de huidige Minister van Justitie, de heer De Clerck, werd ter hand gesteld en met hem werd besproken.

Zij betreurt dat deze manifesten niet tijdig de aandacht kregen die zij verdienden.

Zij is zich ervan bewust dat alle juristen en niet enkel de betrokken beroepsgroeperingen in deze hun verantwoordelijkheid moeten nemen.

Thans moet worden gestreefd naar snelle en derhalve beperkte oplossingen van enkele dringende problemen: de voortzetting van de verschillende onderzoeken door de rechterlijke macht en het onderzoek van het onderzoek door de parlementscommissie.

Maar op middellange termijn moet een fundamentele en algehele visie over het justitiebeleid in dit land worden ontwikkeld. Daarom nodigen wij alle Vlaamse Juristen uit tot het maatschappelijk debat dat tijdens de maand januari 1997 te Brussel (nadere informatie volgt) zal worden gewijd aan de voorstellen die hierna worden geformuleerd.

I. Uitgangspunten

1. De essentiële raderwerken van het gerecht, m.n. advocatuur en magistratuur, dienen zich bewust te zijn van de ernst van de toestand. Zij dienen op serene wijze en in onderling overleg tegemoet te komen aan de rechtmatige verwachtingen van de burgers in de Rechtsstaat.
2. Het normbesef moet opnieuw worden beklemtoond. Hierbij passen vooral verantwoordelijkheids- en burgerzin in de breedste zin van het woord.
3. Het recht moet verbonden blijven met de ethische waarden in onze samenleving. Bij de uitoefening van het recht moet de menselijke en maatschappelijke dimensie steeds voor ogen worden gehouden.
4. Tenslotte herinnert de Vlaamse Juristenvereniging eraan dat in een Rechtsstaat eenieder, en dus ook de overheid, onder het gezag van het Recht staat.

II. Het rechtsbeleid

1. De formulering van de (federale en decretale) rechtsregels verdient grotere zorg.
Het comité voor de (federale) wetgeving moet opnieuw in het Ministerie van Justitie worden opgericht.
Het zou dit comité ondermeer toekomen de bestaande wetten en normatieve besluiten te beoordelen op hun effect voor de samenleving („wetsevaluatie”), aan de hand van elementaire vragen, bijvoorbeeld of het door de regelgever bedoelde doel is bereikt, of nog, welke de niet gewenste neveneffecten zijn van de regelingen en wat de leemten zijn in de regelgeving.
2. De rechtsfaculteiten, die de juristen voor een toekomstige maatschappelijke taak opleiden, moeten bij het beleid worden betrokken. Zij moeten zelf de aandacht vestigen op de verantwoordelijkheid van de juristen in de samenleving. Van docenten mag worden verwacht dat zij uitleggen, waarom een regel zo luidt, in welke historische context die regel zo is gegroeid, welke maatschappelijke belangenafweging en waardeoordelen daarachter schuilen en welke de uiteindelijke finaliteit van deze regel is.
3. De advocatuur moet ook bezorgd blijven om de zwakken. Bovendien moet de advocatuur bijdragen tot een zinnige, zindelijke en efficiënte procesvoering en een eerlijk procesverloop met een menselijke gelaat. Het voorkomen van gedingen behoort tot haar wezenlijke opdracht.

In elk gerechtelijk arrondissement zou de balie het voortouw kunnen nemen om de pijnpunten op te sporen en te signaleren aan diegene die met de hervorming van het gerecht belast worden.

4. De onafhankelijkheid en de onpartijdigheid van de rechter zijn fundamentele doch evenzeer instrumentele waarden, d.w.z. zij zijn geen doel op zichzelf maar middelen tot het bereiken van de gerechtigheid. De burger moet met vertrouwen de rechterlijke uitspraak kunnen tegemoet zien, omdat de rechter een neutrale derde is die zonder aanzien des persoons een oordeel zal vellen. De onafhankelijkheid van de rechterlijke macht in haar geheel betekent niet dat zij zelf geen ernstige en volgehouden inspanning moet leveren tot de goede werking van het gerecht.
5. De plaats en de rol van het Openbaar Ministerie in het gerechtelijk bestel moeten duidelijker worden omschreven, daar zijn statuut wezenlijk verschilt van dat van de rechtsprekende magistraten.
6. De formele werking van de rechterlijke macht moet grondig worden ontleed en geëvalueerd door een onafhankelijke commissie. Het Parlement stelt daartoe een visitatiecommissie aan die om de vijf jaar de rechtscolleges in al hun geledingen doorlicht en hierover verslag uitbrengt bij het Parlement. Dit kan gebeuren naar het model van de visitatiecommissies in het universitair onderwijs.
7. Bij de benoeming van magistraten moet een absoluut weren van partijpolitiek worden nagestreefd. Bij gemotiveerde beslissing moeten kandidaten uitsluitend worden benoemd op grond van hun bekwaamheid, integriteit en menselijke kwaliteiten. De Koning benoemt op voordracht van een Hoge Raad voor de Magistratuur, samengesteld uit magistraten, advocaten en hoogleraren. De leden van deze Raad worden door hun respectieve beroepsgroepen verkozen.

Bij de werking van deze Hoge Raad moeten de bestaande adviescomités, alsook het wervingscollege op adequate en zinvolle wijze worden betrokken.

De herziening van artikel 151 van de Grondwet is maar een klein en zelfs betwistbaar onderdeel van deze hervorming. Er weze immers aan herinnerd dat Nederlandstalige magistraten in het verleden slechts een kandidatuur voor het hof van beroep dan wel voor het hof van cassatie konden bekomen via de provincieraad of de Senaat, die ook zorgden voor een passende regionale spreiding.

De magistraten voor de hoogste rechtscolleges moeten worden geselecteerd uit alle juridische beroepen (zoals zetel, parket,

rechtsfaculteit, balie, notariaat, bedrijfsjuristen, ambtenaarjuristen).

De gehele hervorming van het benoemingsbeleid geldt ook voor het Arbitragehof en de Raad van State.

8. Het statuut van de magistraat, daarin begrepen zijn geldelijke vergoeding, verdient opwaardering. De magistratuur moet kunnen rekenen op een degelijke omkadering, met name een aangepaste personeelsbezetting (stafmedewerkers en griffiepersoneel) en een doelmatige infrastructuur.
9. Er moet een interne inspraak worden georganiseerd in elk rechtscollege zowel op organisatorisch als op disciplinair vlak.
10. Er moet een federale school voor de magistratuur komen waar gerechtelijke stagiairs in opleiding en magistraten worden opgeleid, respectievelijk bijgeschoold.
11. In ons rechtssysteem moet op voldoende evenwichtige wijze aandacht worden besteed aan de rechten van het slachtoffer evenzeer als aan die van de dader.
12. Ter bevordering van de rechtszekerheid en ter voorkoming van geschillen moet aandacht worden besteed aan het optreden van notarissen als ambtenaren van de willige rechtsmacht. _____
De huidige ontwikkeling mag niet leiden tot een politisering van de notariële opvolging, die moet gebaseerd blijven op de continuïteit. Een professionele selectieproef is noodzakelijk.
13. Ambtenaarjuristen moeten ook bijdragen tot het eerbiedigen van de rechtsregels in een rechtsstaat. Dit betekent dat zij zich onafhankelijk tegenover de machthebbers moeten kunnen opstellen teneinde een correcte en juiste toepassing van de rechtsregel te verzekeren.
14. In de uitoefening van hun adviserende functie, dienen bedrijfsjuristen op vrije en onafhankelijke wijze actief mee te werken aan het eerbiedigen van het recht door de bedrijven.

III. Een Justitiebeleid op middellange termijn

De fundamentele hervormingen die thans door de gehele bevolking worden verwacht kunnen niet op korte termijn worden voorbereid en gerealiseerd. Daarvoor moet een meerjarenplan worden ontwikkeld dat coherent en zorgvuldig wordt opgesteld in samenspraak met deskundigen. Hierbij zou men kunnen denken aan een Staatssecretaris voor Justitie of een Koninklijk Commissaris voor de hervorming van het gerecht en het procesrecht. De Minister van Justitie moet hierin

worden bijgestaan door een persoon dan wel door een commissie, die voltijds één en ander kan voorbereiden en in goede banen leiden.

De breuk in het vertrouwen tussen de bevolking en overheid die andermaal, maar nu op een dramatische wijze, is gebleken in de gerechtelijke sector, is niet alleen toe te schrijven aan de rechtelijke macht.

De Vlaamse Juristenvereniging is geschokt door de al te exclusief op de gerechtelijke wereld, i.h.b. de rechterlijke macht, gerichte kritiek. Zowel de uitvoerende als de wetgevende macht dragen te dezen een zeer grote verantwoordelijkheid. Het beginsel van de scheiding der machten mag niet worden gebruikt om de oorzaken van de crisis te verhullen.

De politieke wereld heeft de laatste decennia een beleid gevoerd dat in hoofdzaak was gericht op sectoriële sociaal-economische belangen, in grote mate onder druk van machtige belangengroepen, met veronachtzaming evenwel van de waarden en rechten die voor alle burgers d.i. voor de gehele bevolking gelijkelijk gelden, waaronder het waarborgen van de veiligheid van alle burgers en van een vlotte rechtsbedeling voor eenieder.

De politisering van de benoemingen van de magistraten, het toebedelen van te geringe materiële en logistieke middelen, een te weinig selectief gebruik van het genaderecht, een ondoorzichtig seponeringsbeleid en zelfs het ontbreken van een aangepast gevangenisareaal, zijn zovele voorbeelden van een teleurstellend en risicovol beleid dat tot dé verantwoordelijkheidssfeer behoort van de regering, dan wel van het parlement of van beide.

Zoals nu is gebleken werden deze bevoegdheden meestal uitgeoefend op een wijze die niet beantwoordt aan de primaire opdrachten van de overheid in een rechtsstaat.